

گه‌شتنامه‌کانی گۆران چهند هه‌نگاوێک له‌ودیو گه‌شتنامه‌ی شیعریه‌وه

عبدالللا قه‌رده‌اغی
(که‌رکوک)

(۱ - ۲)

سنووری بینین و گواستنه‌وه‌ی کاربگه‌ریی ئه‌و بینینه‌دا
پاناوه‌ستت، به‌لکو پایه‌ی «جوانی» ی ئه‌و «جوان»ه
هه‌لده‌سه‌نگینیت و له‌ته‌رازوویه‌کی نی‌وخۆیی -
ده‌روونی-ی چیژدا ئه‌و به‌هایه‌ی پی‌ده‌به‌خشیت که‌ به
پی‌ویستی ده‌زانیت. بۆ به‌ته‌نجام گه‌یاندنی ئه‌م
مه‌به‌سته‌ش، جگه‌ له‌ وردبوونه‌وه‌ له‌ ورده‌کاربیه‌کانی شته
جوانه‌کان و ده‌برینیان، هه‌میشه‌ له‌ گه‌راندایه‌ بۆ زیاتر
کردنی سه‌رمایه‌ی جوانبگه‌ریی، به‌و مه‌به‌سته‌ی ئه‌و
کانیاوه‌ وشک نه‌کات، ئه‌مه‌ش گرنگیی راسته‌قینه‌ی
گه‌شته‌ بۆ شاعیریکی وه‌کو ئه‌و. گۆران به‌ وردی ئاماژه‌ی
بۆ ئه‌مه‌ کردووه‌:

ئه‌مانه‌م گشت لا جوان بووه و لا جوانه ،
به‌لام هه‌رگیز ته‌نیا جوانیی ئه‌مانه
بۆی نه‌شکانوم توینیه‌تی و تاره‌زوی دل
هه‌ر گه‌راوه‌ مه‌لی برسیم چلاو چل!
له‌ هه‌ج باخیک گولتیکی سورم دیبێ،
بۆی چووم هه‌زار درک له‌ پیم چه‌قیبێ!
هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ش گیرۆده‌ی گولی سورم بووم:
ناشاره‌زا و په‌پوله‌ی دووربه‌دوور بووم!
ئه‌مجا ئیتر که‌وتوومه‌ ته‌ په‌یایی
بۆ گولتیکی تری پیتش ناشنایی..
- بۆ کچتیکی بیتگانه‌ ۹ تا ۱۳ ل ۴۸ - *
لێ‌روه‌، دوو چه‌مکی جیاوازی «گه‌شت»

ئه‌وه‌ی ده‌کرێ، له‌یه‌که‌مین هه‌نگاودا، له
گه‌شتنامه‌یه‌کی شیعری چاوه‌روانی بین ئه‌وه‌یه‌ که‌ به
زمانیکی نزیکتر له‌ ده‌وه‌، شته‌ تازه‌ و ناباو و
نه‌ساوه‌کانی ئه‌زموونیکمان بۆ بگوازیته‌وه‌ و به
به‌دیهاونی ئه‌م مه‌رجه‌ش، ده‌شیت بلتین مه‌رجه‌کانی چیژ
به‌خشین له‌و ده‌قه‌دا ده‌رکه‌وتوون و ئاستیکی دیاریکراوی
په‌زنامه‌ندیی خوینهر، له‌م حاله‌ته‌دا وه‌ده‌ست دیت. به‌لام
ئه‌مه‌ ناتوانی بگاته‌ ئه‌و خاله‌ی شاعیریکی وه‌کو
«گۆران» قایل بکات و ئه‌مه‌ش یه‌که‌مین گریمانه‌ی ئه‌م
بابه‌ته‌یه‌.

له‌ لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌ داھینانی ده‌ق، به‌لای
«گۆران»ه‌وه‌، هینده‌ی پی‌وه‌ندیی به‌ جوانبگه‌ریه‌وه‌ هه‌بیت
و له‌ ده‌قه‌ به‌ راستی داھینه‌ره‌کانیدا رهنگی دا‌بیته‌وه‌، پتر
شپوه‌ی هاوکیشه‌یه‌کی جوانبگه‌رانه‌ی ئه‌وتۆی به‌خۆه
گرتووه‌ که‌ نه‌ک هه‌ر پیتکه‌اته‌کانی شتی جوانی تیدا
کو‌کردۆته‌وه‌، به‌لکو هاوتاییه‌کی نا‌اسایی له‌ نیوان ئه‌و
پیتکه‌اتانه‌دا به‌رقه‌رار کردووه‌ و ئه‌م پرۆسه‌یه‌ش له‌سه‌ر
بنه‌مای هه‌لسه‌نگاندنی شتی جوان، به‌ پیتی ئاستی
جوانیی خۆی له‌ یه‌که‌مین قوناغدا و هاوتاست کردنی ئه‌و
جوانه‌ له‌ گه‌ل «جوانتر»ه‌کان، له‌ رینگه‌ی به‌کاره‌ینانی
سو‌زی شاعیرانه‌وه‌، له‌ دووه‌مین قوناغدا، جیبه‌جی
ده‌کات. ئه‌مه‌ش دووه‌مین گریمانه‌ی ئه‌م بابه‌ته‌یه‌. واته
مامه‌له‌ی جوانبگه‌ریی گۆران له‌ گه‌ل بابه‌ته‌که‌ی له‌

گوران

(مذكرة)، ههست کراو و بینراوه‌کانی ههنگاو به ههنگاوی گهشتی به وردی -ئه‌وه‌نده‌ی هه‌لبه‌ست ماوه بدات -تیا توّمار کراوه». کهچی له سه‌ره‌تای «گهشت له ههورامان» دا، پاش ئه‌وه‌ی ئاماژه بۆ ته‌مه‌نی نزیکه‌ی بیست سالتیک «له‌مه‌و پیش» ده‌کات، ده‌لّی: «ئیتتر ئه‌م هه‌لبه‌سته له خۆلاصه‌ی هه‌موو ئینطیباعاتی گه‌شته‌کانی کۆن و تازه‌م هاته‌دی». جه‌خت کردن له‌سه‌ر جیاوازی هه‌ردوو گه‌شته‌که، له‌لایه‌ن شاعیره‌وه، له‌م شوینه‌دا و بۆ جیاکردنه‌وه‌ی روانگه‌گه‌شتیه‌کان، گرنگیه‌کی گه‌وره‌ی هه‌یه، بۆیه هه‌ر ئه‌وه ده‌کریته سه‌ره‌تاگه، به‌لام له‌پروژه‌ی شیکردنه‌وه‌دا ته‌نیا پشت به‌و سرووش -ئیحا - یانه ده‌به‌ستری که به‌یته به‌نمونه هینراوه‌کان -تیکرا-یان کۆی نمونه‌کانی هه‌ر به‌یتیه‌کی خاوه‌ن تایبه‌قه‌ندی جیاواز، ده‌یدرکیتن. ده‌ره‌نجامیش، ئه‌م گه‌شتنامه‌ه لایه‌نیان زۆره و لی‌ره‌دا ته‌نیا لایه‌نی جوانیگه‌ری مه‌به‌سته، بۆیه هه‌ر ئه‌وه‌ش په‌چاو کراوه و چه‌قی قورسای خراوه‌ته سه‌ر.

گه‌شت له ههورامان (۱)

به‌کاره‌ینانی زمانی ژماره، له‌م گه‌شته‌دا «۶۱» به‌یت له‌ ژئیر «۱۰» ناوونیشانداندا به‌دی ده‌که‌ین. ئه‌م راستیه‌ش ئاماژه بۆ ئه‌وه ده‌کات که گه‌شته‌که سنووردار و خه‌یرایه و وه‌کو له‌ کۆتایی ئه‌م باب‌ه‌ته‌شدا روون ده‌بیته‌وه، هۆی ئه‌وه ده‌گه‌ریته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی شاعیر نه‌یو‌بستوه، پر به‌پیتستی وشه، گه‌شتنامه‌یه‌ک بخاته‌روو، به‌لکو چه‌ند ویتسه‌گه‌یه‌کی له‌ چه‌ند گه‌شتیه‌کی جیاواز و دوور له‌یه‌ک، بۆ هه‌مان ناوچه و هینده‌ی له‌میشکدا پارێزراوه، گواستۆته‌وه و به‌هه‌لگه‌ی ئه‌وه‌ی ناوی هه‌یچ شوئیه‌کی دیاریکراوی ئه‌و ناوچه‌یه نه‌براه، به‌لکو ناوی چه‌ند تایبه‌قه‌ندییه‌کی ژبانی روحی و مادیه‌ی ئه‌و ناوچه‌یه براوه، ده‌توانری په‌ی به‌و راستیه‌یه بپریت که گه‌شتی بیست سال له‌وه‌و پیش و گه‌شته تازه‌که‌ش هه‌ر به‌هه‌مان ئاست کاریگه‌رییان هه‌بووه. .اته راسته‌وه‌خۆ په‌نگدانه‌وه‌ی دوا گه‌شتی تیدا نابینری، ئه‌مه‌ش له «سه‌ره‌تا»ی شاعیر بۆ ئه‌و گه‌شته‌ی که به‌کاتیک، یان وه‌رزیکه‌ی تایبه‌ته‌وه نه‌به‌سته‌راوه‌ته‌وه، ده‌رده‌که‌وی. ناوونیشانی هه‌ر ده‌ ویتسه‌گه‌که به‌گه‌شتی و هه‌ر یه‌که له‌و ناوونیشانانه‌ش، ئاماژه بۆ تایبه‌قه‌ندییه‌کی نیمه‌چه‌سپاوی ناوچه‌که ده‌که‌ن، لای که‌م، له‌و ماوه‌یه‌دا که یه‌که‌مین و دوا گه‌شتی شاعیر بۆ ئه‌و ناوچه‌یه‌ی تیدا

سه‌ره‌له‌ده‌دات: یه‌که‌میان به‌رانبه‌ر به‌هه‌ردوو وشه‌ی «گه‌ران» و «پشکین»، دووه‌میشیان هه‌مان ئه‌و گه‌شته زاراوه‌یه‌یه که له‌ بواری «گه‌شتوگوزار» دا به‌دی ده‌که‌ین. به‌لام له‌هه‌ردوو به‌کاره‌ینانیشدا، به‌شیه‌یه‌ک یان شیه‌یه‌کی دیکه، هه‌مان مه‌به‌ست وه‌دی دیت که بریتیه له‌ وه‌ده‌سته‌هینانی باب‌ه‌تی شیعری، ئه‌گه‌رجی له‌ گه‌شتوگوزاردا باب‌ه‌ته‌کانی جوانیگه‌ری -باب‌ه‌تی شیعری- زۆرن و له‌ روانگه‌یه‌کی هه‌مه‌لایه‌نه‌وه چاره‌سه‌ر ده‌کرین و له‌ گه‌شتی ئاساییدا یه‌ک باب‌ه‌تی سه‌ره‌کی، یان چه‌ند باب‌ه‌تی که‌م هه‌یه که هه‌ر یه‌که له‌ روانگه‌یه‌کی جوانیگه‌ری تایبه‌ته‌وه چاره‌سه‌ر ده‌کریت، به‌لام ئه‌مه به‌و مه‌عنایه‌یه که هه‌موو گه‌شتنامه‌یه‌کی شیعری هه‌ر له‌ هه‌مان روانگه‌ی گه‌شتیه‌وه چاره‌سه‌ر ده‌کریت، به‌لکو به‌و مه‌عنایه‌یه که هه‌ر یه‌که روانگه‌یه‌کی گه‌شتیه‌ی خۆی هه‌یه و ئه‌م نووسینه‌ش هه‌ول ده‌دات روانگه‌ی گه‌شتیه‌ی هه‌ر یه‌ک له «گه‌شت له ههورامان» و «گه‌شت له قه‌ره‌داغ» بدۆزیته‌وه و له‌ چوارچه‌یه‌ی به‌یته‌کانی هه‌ر گه‌شتنامه‌یه‌کدا، ده‌کۆشی ئه‌و روانگه‌ گه‌شتیه‌ ده‌ستیشان بکات و پیکه‌ینه‌ره‌کانی شی بکاته‌وه.

جیه‌ی ئاماژه بۆ کردنه که «گوران»، خۆشیه‌ی، له سه‌ره‌تای «گه‌شت له قه‌ره‌داغ» دا جیاوازی روانگه‌ی گه‌شتیه‌ی هه‌ردوو گه‌شته‌که‌ی روون کردۆته‌وه، که ده‌لّی: «به‌په‌چه‌وانه‌ی (گه‌شت له ههورامان)، ئه‌م هه‌لبه‌سته وه‌سفی هه‌ست و بینینی تاچه‌گه‌شتیه‌که که له‌گه‌ل کۆمه‌لیک هاورێ پیکه‌هاتوه، وه‌کوو یادگارنامه

نه نجام درابون.

لهم «گهشت» هدا نه هۆکاره کانی گواستنوه دیارن، نه سه ره تا کانی خو ئاماده کردن بۆ گهشت و نه قوناغه کانی نه و گهشته ش. راسته و خو خوینه خۆی له نامیزی و هسفیکی سروشتدا ده بینیت، که نه گهر نه و خاله ی «سه ره تا» کهش ره چاو بکات که «نه گهشته نامه یه» «له هه له بجه وه ده ست پی ده کات» و نه گهر گهشتیار پیاده بوو بیت یان سوار، نه وه و هسفه که له گه له ئیستای نه و ده روازه یه ناوچه ی هه وراماندا یه ک ناگریتته وه:

کۆمه له شاخیک سهخت و گهردن کهش،

ناسمانی شینی گرتوته باوهش ؛

ناشزانری، نه گهر «دیمه نی ریگاوبان» ی نه و سه ره ده مه ره چاو بکریت، دلنیا ده بین له وه ی نایا نه و هسفه له گه له نه و ده روازه یه دا یه ک ده گریتته وه یان نا، به لام به بۆچوونی من، رهنگه و هسفی ریگاوبانی نه و سه ره ده مه ی «هه ورامانی تهخت» بیت، که له مرۆماندا ده که ویتته سنووری کوردستانی رۆژه لات - کوردستانی ئیران - وه و به پیچه وانه ی ناوه که ی، سهخته نه ک تهخت. نه وه ی له و به یته وه ده کری و ده ده ست به یئیری دیمه نی دۆل «شیو» یکی قووله به ناو زنجیره شاخیکی پیچاوی پیچدا ده روات، به لام له م به یته دا ته نیا چرکه یه کی نه و «ریگاوبان» ه خراوته روو. سییه مین، پینجه م، شه شه م و حه وته مین به یته نه م ویتته گه یه ش له خزمه تی روونکردنه وه و چه سپاندنی هه مان مه به ستدان. له سییه مین به یته دا، نه گهرچی «جوگه ی ناوه کان»، به روالته، باه ته و هسفه کردن:

جوگه ی ناوه کان تپایا قهتیس ماو:

هه ره رۆن ناکن پیچی شاخ ته واو

به لام پتر هه مان نه و سهختییه ی زنجیره چیا - کۆمه له شاخ - ه که روون ده کاته وه که له یه که مین به یته دا راگه یه ندراره، چونکه نه و گهشته درتزه ی «جوگه ی ناوه کان»، که به «هه ره رۆن ناکن پیچی شاخ ته واو» ته عبیری لی کراره، هینده ی خزمه تی به رجه سه ته کردنی زۆری شیو و دۆلی نه و چیا یانه و هه مه ره نگه ی تۆیوگرافیا - شیوه ی زهوی له رووی به رزی و نزمی و که شه وه - ده کات، نیو هینده خزمه تی سه ره به خۆی دیمه نی «جوگه ی ناوه کان» له رووی جوانیگه ریبه وه ناکات. هه مان شت به نه سه به ت سنج به یته که ی دیکه (۵ ، ۶ ، ۷) یسه وه راسته، که نه مانه ن:

توله ریتی باریک، تووناو توون پشکن

**رپیوار نه خاته نه ندیشه ی بی بن...
ناو ریگا تهق تهق، لاری به ردی زل
که هیشتا گه ردوون پیتی نه داوه تل!
گا سه ره و ژوره، گا سه ره و خواره
تالی و شیرینی دنیای رپیواره!...**

له و سنج به یته شدا توله ری، به ردی زل - گابه رد - و ناستی زهوی له رووی به رزی و نزمییه وه چه ند خالیکن له رووکاره گشتییه که ی دیمه نه به رجه سه ته کراوه که دا: «کۆمه له شاخیک» و خزمه تی سهختی و گهردن که شیی نه و کۆمه له شاخه ده که ن، به لام له م ویتته گه یه دا دووه مین و چواره مین به یته، سه ره رای نه وه ی له دیمه نه گشتییه که جیا ناگریتته وه، تاییه تمه ندیی خو شیان پاراسته وه. دووه مین به یته که ده لی:

سه ره پۆشی لووتکه ی به فری زۆر سپی،

به دارستان رهش ناو دۆلی که ی...

له دوو رووه وه دیمه نه گشتییه که به و تاییه تمه ندییه داده پۆشی که نه م به یته له هاوشیوه کانی جیا ده کاته وه. له و رووه وه که «سه ره پۆشی لووتکه» که نه ک هه ره وهرزی نه م ویتته گه یه ناشرکه ده کات به هۆی بوونی به فری زۆره وه، به لکو نه وه ش را ده گه یه نی که مرۆفاندن - الأسنه - ی نه و دیمه نه گشتییه نه رکیکه به م به یته سپیردراوه، واته نه و دیمه نه له په ناوه، به کاریگه ربی نه م به یته، کراوته نه و خانمه ی سه ره پۆشی سپیی پۆشیوه، به شیوه یه کی نزیک له وه ی، لای پیره مپرد سلیمانی بووه نه و «به لقیس» هی تارای زبوی پۆشیوه. هه روه ها له و رووه شه وه که دارستان، نه ک به رد و پیکهاته ی دیکه «ناو دۆلی کپ» ی نه و کۆمه له شاخه ی له دهستی بال به سه ردا کیشانی ته واوی به فر رزگار کردوه.

له روویه کی دیکه وه سیفه تی «زۆر سپی» که دراوته پالی «به فر» وه ده شیت ئامازه بیت بۆ نه وه ی تازه باریوه، بۆیه زۆر سپییه و به مه ش ده کری بیر له وه بکریتته وه که سه ره تایی وهرزی به فر بارینه، که ده کری هیشتا زستان دانه هاتی، واته تا پیش هاتنی کووده تایی پاییزانه له شهوی یه لدا دا، نه گهرچی ده شکره ی به فر بارینه که دوا که وتی یان پیشتر باری بیت و توابیتته وه. هه روه ها ده کری نه و سیفه ته: «زۆر سپی» ئامازه بیت بۆ نه وه ی هینده باری بووبیت که هه موو کونیکه ته نی بووبیت و به وه ش بووبیت «سه ره پۆش» یکی زۆر سپیی بی گهردی نه وتو که هیچ که لینیکی ره شایی تی نه که وتی. به پیتی یه که مین لیکدانه وه ی «زۆر سپی» تاییه تمه ندییه

گه و ره که ده بیته هی کۆمه له شاخه که، که به دارستان دهوله مند، به لام به پیتی دووهمین لیکدانه وه داره کان - دارستانه که - ده بنه ئه و چه تره ی روو به ریکی گرنگی ئه و کۆمه له شاخه له ژیر چنگی شالاوی گه و ره ی به فره که رزگار ده کات. له هه ردو و حاله تیشدا هه لبراردنی ئه و به فره زۆر سپیه و قیت کردنه وه ی له لاپه ره کۆن، یان نزیکه کانی یاده وه ربیه وه مایه ی تایبه تمه ندیی گه و ره ی ئه م به یته یه و ئه م تایبه تمه ندیه ش پیتوه ندیی به «شوتین» وه هه یه .

له چواره مین به یته «کات»، له ریکه ی پیکهاته یه کی سروشته وه، به رجه سته ده کری:

هاوار و هاژه ی کف چه رتی چه م

بۆ ته نیایی شه و لایه لایه ی خه م! (۲)

به لام نه کات، له م به یته دا و نه شویتیش له دووهمین به یته دا ناسنامه ی راسته قینه ی خۆی هه یه، به و پیه ی نازانری کامه لووتکه ی شاخه کانی هه ورامان له و کاته دا به سه رپۆشی به فر روو پۆش کراوه، وه ک چۆن نازانری ئه و هاژه ی چه مه بۆ چ شه و یکی ته نیاییه. ته ماوی بوونی ئه و سنوورانه له تیکه لیی سنووره زه مه نییه کان به درتژیایی ده ورو به ری بیست ساڵ و ته ماوی بوونی سنووره کانی شویتن له تیکه ل بوونی سنووره کانی هه ورامانی ته خت و له و، به هه موو تایبه تمه ندیه جوگرافیا یه کانیانه وه هه لده قوڵی. ئه گه ر پتر له ره هه نده کانی «کات» و «شوتین» ی ئه و دوو به یته ش ورد ببینه وه ئه و راستیه مان بۆ ده رده که وئ که هه ردووک به دوو چرکه ی ده روونی جیاواز، هه روه ها ته ماوی شه وه گری دراون، یه که میان ره نگدانه وه ی له «به فری زۆر سپی» و «به دارستان ره ش» دا ده بینیته وه و گۆران-یش، وه کو له شیعیری «جوانی بی ناو» دا ده رده که وئ که زه ی له ره نگ و حاله تی زه ق نییه:

قۆ کالی، لیتو ئالی، پرشنگی نیگا کال

ئهی کچه جوانه که ی سه ر گۆنا نه ختیک ئال

ئهی کچه مه نگه که ی به ده نگی چه دوو

گه نده مووی دم و چاو، مه چه ک هه لنه گرتوو..

ئهی ئه ندام وردیله ی، نه رمۆله ی ئیسک سووک

ئهی به رگی ساکارت دلگیرتر له هی بووک!

- جوانی بی ناو ۱ تا ۳ ل ۴۵ -

واته «زۆر سپی»، که زه قه، نابیت له گه ل ناخی ئه ودا زۆر سازگار بیت، هه روه ها دیه نی دارستانی پاییز و زستانیش، با پیتچه وانه ی «زۆر سپی» ش بیت، هه ر

له گه ل ناخی ئه ودا سازگار نییه، چونکه له و وه رزه ی سالدا، چ پاییز بیت و چ زستان، گه لای دار هه لده وه ریت و ژبانی دار و دره خت و ته نانه ت گولیش راده وه ستیت و گول نییه، ئه گه ر هه بی بزهی جوانیکه و ئه ویش نییه:

پاییزه، گه لای دار پڑاوه، باغ رووته،

گول کوانی، گول لیتی به بزه پشکووته!

- گولی خوتناوی ۱۶ -

واته له و یه که مین ویتستگه یه دا شاعیر حاله ته ناسازگار ه کانی زه ق کردۆته وه، ئه گه ر له و گه شتانه شدا پیاده بوویت، یان سواری و لاخ، بی گومان له برینی هه وراز و نشیتوه کانی ئه و جوژه ریکه یه دا روو به رووی ماندوو بیه کی زۆر ده بیت، ئه گه رچی ریبواری راسته قینه بایه خ به وه نادات.

دووهمین چرکه به کاته وه گری دراوه، به لام قورسایه حالیشی به سه ره وه دیاره و هه ردووک ته ماوین. شه و له و به یته دا ته نیایی به سه ردا زاله و «خه م» یش کۆرپه ی به نازی ئه و چرکه یه یه که بالی به سه ر سه رجه می باره ده روونی به که دا کیشاوه. ره نگه ئه و باره ده روونی به که وه هه لقوولا بیت که گۆران «ئاوه دانیی دل» له ئاماده یی «جوان» و «جوانی» دا ده بینیت و سه ره رای بوونی ئه و وه زعه ی که به پیتی مه نتیقی به یته که «ته نیایی شه و به هاوار و هاژه» ده ره وینیت و «خه م» یش له لانگی شتیکی زالترا ده نوینیت، به لام پیتی ده چی ئه وه ته نیا دلدانه وه یه کی «خود» بیت له سایه ی نه بوونی هۆکاره کانی هاوتایی ده روونی راسته قینه دا، چونکه گۆران، وه کو پیتشتریش سه لمیندرا هه زی له شتی زه ق و گه و ره نییه، «هاوار و هاژه ی» چه میتکی سه ر به ره و خواری ئاوی به خویر ها تووش، به و شیتوه یه ده توانری له وه سفی «کۆمه له شاخیک» وه ئه نجامگیری بکری، زۆر زه قه. هینده ی پیتوه ندیی به م لایه نه وه هه یه، هه ر له «جوانی بی ناو» دا به لگه ی به هیزی ئه و بۆچوونه به دی ده کری:

کانیه کی روونی به ر تریفه ی مانگه شه و:

له بنیا به لرزی مرواری زیخ و چه و،

جوانتره له لای من له ده ربای بی سنوور

شه پۆلی باته به ر تیژی رۆژ شلپ و هوور!

- جوانی بی ناو ۴۶ -

ئه و «ناهاوتاییه ده روونی» یه ی لیره دا به دی ده کری، ره نگه له ناته بایی گه و ره ی نیوان سروشتی جوان و هه مه ره نگ و جوژه جوژی ناوچه ی هه ورامان له لایه که وه

و نه‌بوونی هاووده‌میکی «جوان»، یان هر هاووده‌میکی دیکه له لایه‌کی دیکه‌وه، هه‌لقولا بیت. له‌م گه‌شتنامه‌ده‌دا شاعیر باسی «هاورپی» ناکات، نه‌گه‌رچی له «سه‌ره‌تا» وه‌ده‌ده‌که‌وئی که له به‌شیک له‌و گه‌شتانه‌ی به‌دریژی نزیکه‌ی بیست سال‌کردوونی هاورپی له‌گه‌لدا هه‌بووه. هه‌روه‌ها ئاماژه‌بو جوانیکی دیاری کراویش ناکات به‌و شیوه‌یه‌ی له‌شعیری «جوانی سه‌ره‌رپی»، «هه‌لبه‌ستی ره‌نجاو»، «هه‌لبه‌ستی په‌شیمان»، «جوانی بی‌ناو»، «بو‌کچی‌کی بی‌گانه»، «گولی کم‌خایه‌ن» و شعیری دیکه‌دا به‌دی ده‌کریت، به‌لکو باسی چه‌ندین جوان «کو‌مه‌لی جوانان» ده‌کات. نه‌و «ناهاوتاییه‌ده‌روونییه» سه‌رچاوه‌ی هیندی‌ک دووریشی هه‌یه، که له ویتستگه‌کانی داهاتو‌دا هه‌لو‌هسته‌ی له‌ناستدا ده‌کرئی، به‌لام به‌گشتی، ده‌کرئی تیبینی نه‌وه‌بکریت که سه‌ره‌رای نه‌وه‌ی شاعیر له په‌ناوه، خو‌ینه‌ر رووبه‌رووی نه‌وه‌ده‌کاته‌وه که په‌ی به سه‌ختی پی‌گا، بی‌تارامی و تازاره‌کانی شاعیر بیات، به‌تایبه‌ت له‌به‌ر نه‌وه‌ی شاعیر خو‌ی، له‌دوا دپیری یه‌که‌مین ویتستگه‌دا، باسی «تالی و شیرینی دنیای ری‌وار» ده‌کات، به‌لام هه‌رگیز له‌چتری جوانی بی‌به‌شی ناکات.

دووه‌مین ویتستگه‌ی «گه‌شت له‌هه‌ورامان» - ری‌گای ناوباخ -، به‌روالته‌ت وا‌دپته‌پیش‌چاو که وه‌سفیکی جوانی دوا به‌شی ری‌گه‌ی گه‌یشتن به‌ئاوه‌دانی بیت:

**پیش‌نه‌وه‌ی بگه‌ی به‌ئاواتی دئی
نه‌کشیتته‌ناو باخ‌تووله‌ماری ری**

به‌لام له‌جه‌وه‌ه‌ریدا نه‌وه‌لایه‌نیکی راستییه‌که‌یه. شاعیر ده‌یه‌وئی راسته‌وخو و بی‌پیتچوپه‌نا نه‌وه‌بدرکینن که «گوندا - دئی» یه‌که‌مین ویتستگه‌ی پشووی پاش ماندوویی نه‌بووه، به‌لکو نه‌م «ری‌گای ناوباخ» ه‌نه‌و ویتستگه‌یه‌بوو:

شنه‌ی سپی‌ه‌ری داری‌گو‌یز و توو

نه‌سری‌تاره‌قی ری‌واری‌مانوو.

ته‌سکینی ری‌گای باخه‌وباخی ویل

«مانوو نه‌بی» یه: له‌م کیل، بو‌نه‌و کیل

سه‌لامون‌عه‌له‌یک. مامه‌ی بن‌دار‌گو‌یز،

سه‌لامی‌مانوو. له‌پیری‌بی‌هیتز!..

- مه‌رحه‌با‌سه‌ر‌چاو، به‌چکه‌ی‌کاکول‌قیت

سموره‌ی‌سه‌ر‌دار، روله‌ی‌زرنگ‌و‌زیت!

.....

نه‌و ماندوویی ره‌وتینه‌ی لی‌ره‌دا به‌دی ده‌کرئی، پتر له باخه‌که.. به‌دره‌خت و جو‌گه‌له و شنه‌ی بایه‌وه، مرؤقه. نه‌و مرؤقه‌ی به‌گوتنی «مانوو نه‌بی» دنیایه‌ک سو‌ز هه‌ستی جوان ده‌ده‌برپیت و بو‌ری‌واری ده‌گوازیتته‌وه. نه‌مه‌یانه، نه‌ک هیچ شتیکی دیکه، که شاعیر به «ته‌سکینی ری‌گای باخه‌وباخی ویل» ناوی بردووه. هر نه‌م هه‌ناسه‌یه‌ی نه‌م ویتستگه‌یه‌شه که له‌ئامیزمان ده‌گریت و به‌ره‌و ده‌روازه‌ی ویتستگه‌ی داهاتوو ده‌مان گو‌یزیتته‌وه:

نه‌رؤی‌هه‌ر‌نه‌رؤی... ته‌لانه‌و‌ته‌لان،

نه‌مجا‌نه‌گه‌یته‌پیتی‌به‌ر‌مالان...

سه‌ره‌رای نه‌وه‌ی وه‌سفی ئی‌جگار‌چر و ورد و شاعیرانه‌ی سه‌ره‌له‌به‌ری‌گوندا (دئی، ئاوی) له‌م ویتستگه‌یه‌دا به‌دی ده‌کریت، به‌لام له‌په‌ناوه‌ره‌نگدانه‌وه‌ی ئایدیولوژی، به‌لام به‌شیوه‌یه‌کی هونه‌رمه‌ندانه‌ی نه‌وتو که کار نه‌کاته‌سه‌ر به‌های شعیری به‌رز، به‌دی ده‌کریت. نه‌م مه‌سه‌له‌یه‌هینده‌لای شاعیر مه‌به‌ست بووه که یه‌که‌مین دوو به‌یت و دوابه‌یت - واته‌کیلی کردنه‌وه و قفلی ویتستگه‌که - هه‌ر نه‌و بابه‌ته‌یه:

کام‌به‌ر‌به‌رؤچکه‌ی زور‌با‌سه‌فایه

چه‌شنی‌دلی‌شاد‌دپیه، ئاوايه!

خانووی‌به‌گزاده‌له‌سای‌دره‌ختا

تارامیی‌بووکه‌له‌کوشی‌به‌ختا

.....

له‌دپیدا‌کام‌جیت‌گه‌وره‌به‌رچاو‌گه‌وت

مالی‌ئاغایه‌و‌خانه‌قا‌و‌مزگه‌وت!.....

به‌ره‌چاو‌کردنی‌نه‌وه‌ی له‌سپی‌ه‌مین به‌یتدا‌خانووی دانیشتووانی دیکه‌ی گوندیش دابه‌ش‌کراونه‌ته‌سه‌ر دووبه‌شه‌وه:

خانووی‌نه‌هالیش‌زوریان‌دوو‌نه‌توم:

هه‌ندی‌قنج‌و‌قیت، هه‌ندی‌لار‌و‌کوم..

ده‌توانری له‌ری‌گه‌ی وه‌سفی خانوو‌کانیانه‌وه‌په‌ی به‌تاستی‌گوزه‌رانی‌خاوه‌ن‌خانوو‌کان‌بیری: «قنج‌و‌قیت» و «لار‌و‌کوم». خاوه‌نی‌یه‌که‌مین به‌ش‌نه‌وانه‌ی که پشتیان‌نه‌که‌وتوته‌ژیر‌باری‌قورسایی‌راسته‌قینه‌و گه‌وره‌ی‌ژیان‌و‌نه‌وه‌ش‌له‌شیوه‌ی‌راوه‌ستان‌و‌رؤیشتنیدا ده‌ده‌که‌وئی، به‌لام دووه‌مین به‌شیان‌وه‌کو‌خانوو‌کانیان «لار‌و‌کوم» و پشت‌چه‌ماوه‌ی‌ژیر‌باری‌قورسی‌ژیانن. به‌ره‌چاو‌کردنی‌نه‌م لی‌چواندنه، نه‌م به‌یت‌ه‌ش‌هه‌ر‌له‌خزمه‌تی‌ده‌رپینی‌مه‌سه‌له‌چینایه‌تیبیه‌که‌دا‌ده‌بیت‌و‌تاقه‌به‌یتی‌نه‌م ویتستگه‌یه‌که‌نه‌خریتته‌خزمه‌تی‌نه‌و‌مه‌سه‌له‌یه،

له م ویتستگه یه دا، چواره مین به یته :

یهک له سهر په کتر، به رهو لووتکه ی کپو

بۆ ئاسمان نه چن، وهک پچ پیلکه ی دپو!

ئه م به یته ش له خزمه تی سروشتی زه مینه له گوندا، که ته ختایی تیدا به دی ناکریت و به رهو ئاسمان هه لده کشیت و به وهش، به ناچاری گونده که هه رهو ئاسمان هه لده کشی.

له دوا به یتی ئه م ویتستگه یه دا شوین خه سله تی گشتیی هه یه نهک تاییه تی، به پیچه وانه ی به یته کانی دیکه. شاعیر به «له دپدا» دهست پچ دهکات که هینده ی ده کرئ مه به ست «له م دپیه دا» بیت هینده ش ده کرئ مه به ست «له هه ره دپیه کدا» بیت. له راستیشدا له تیکرای گونده کانی کوردستاندا نه وه ئاشکرا بوو که مائی ئاغا، مزگه وت و - خانه قا، یان ته کبه -، نه گه ره بو بیت، گه وره ترین و به رجه سته ترین شوین بوون. نه گه رچی «گوران» ئاماژه بو نه وه ناکات که گه وره یی مائی ئاغا بو ویستی خۆسه پینه رانه ی ئاغا ده گه رپته وه و خه لکی به ناچاری - بیگار - کاریان بو ده کرد و گه وره یی مزگه وتیش بو ره نگدانه وه ی ویستی خه لکی ئیماندار به گشتی و گه وره یی خانه قاش بو ره نگدانه وه ی ویستی نه و موریدانه ی نه وئ، له و گونده و له شوینانی دیکه شدا، به لām له ویتستگه ی «مزگه وت» دا، به جهخت کردن له سهر رواله تی گشتیی ئیمام، که وپرای ته مه ن، شوینه واری باری کۆمه لایه تیشی پتوه دیاره:

که سیتک بانگ نه دا، نه شله قیتنی کۆم،

ئیمام هه لده سستی، دار به دهست، پشت کۆم!

جوړه پۆلین کردنیکی ناراسته وخۆی ئیمام له چینی خه لکه چه وساو هه که، نهک چینی ئاغا، به دی ده کریت. جگه له مهش وهسفی ریزی نویت، پاش بانگدان و نه و جموجو له ی به م شپوه یه:

تا ته و او نه بی «الله اکبر...»

پهنگ نه خواته وه لافاوی نویتکه ر...

ئاماژه یه کی روون به دی ده کرئ بو ئاماده یی خۆیه خشانه ی نه و خه لکه له کاریکدا که ره نگدانه وه ی باوه ری ته و او یانه به و مه سه له یه ی که بناغه ی ژبانی روحیانه.

به گه رانه وه بو نه و «ناها و تاییه ده روونی» یه ی پیش چه ند لاپه ریه ک ئاماژه ی بو کرا، ده کرئ په ی به و راستیی به برئ که نه م مه سه له چینایه تیبه یه که تیکه له سه رچاوه کانی، به تاییهت له بهر نه وه ی وه کو له

ویتستگه ی داهاتو دا ده رده که وئ، نووستنی شاعیر له دیوه خانی ئاгада بووه، «ژینی دیوه خان» یش، هه ره سه ره تا وه، به م شپوه ورده کارانه یه باسی لپوه کراوه:

که گه یشتیته بهر ده رگای گه وره

هه ره خزمه تکاره و لپت ده دا ده وره،

رپت پیشان نه دن تا کو دیوه خان،

ئیتیر دیوانه و مه رجه بای میوان...

به لām نه مه ته نیا سه ره تابه و به در له ئاماژه بو ژوری ژماره ی «خزمه تکار»، که جهخت کردنه له ژتیر په رده وه له سه ر ئاستی چه وساندنه وه له لایه ن ئاغا وه، له و دوو دیره دا هه موو ئاماژه روونه کان له خزمه تی «خانه دانی» و «چاوتیری ئاغا» دایه و نمونه ی ره فتاریکی ئاسان که ره وه ی کاری «رپتوان» یش ده خاته روو، به لām له و دوو دیره به لاوله ئاراسته که به ته واری ده گورپت و سه ره له به ری ئاماژه کانی به یته کانی دیکه له خزمه تی زه ق کردنه وه ی جیا وازیبه چینایه تیبه کاندان، به و ئاراسته یه شییبه وه که نه و مه سه له یه تا سنووری کوشتن و خو به کوشتن دانیش، له لایه ن نوکهر و ده ستوپیکانی ئاغا وه ده روات:

ده سته ی خزمه تکار: فیشه کدان له مل،

به چه فته و مشک، سهر و ته پله زل

ده ست له سه ره خه لجه ره چاوه رپتی فه رمان

چ بو سه ره برین، چ بو سه ره دانان!

هه چ که سیتک تازه بیته دیوه خان،

که رنووشی نه کا به سه ره دانه وان،

که رمه دیوانی شه وی به گزاده،

تیکه ل و پیکه ل بابه ت و ماده، ...

هه ره نه م ئاماژه یانه ش نه و نه گه ره به هپز ده که نه وه که وا بزانی نه م گه شتنامه شیعریه، نه گه رچی سه ره تا کانی که ره سته بو کۆکردنه وه ی ده گه رپته وه بو قۆناغی پیش هه لگرتنی ئایدیۆلۆژیی کۆمۆنیزم له لایه ن «گوران» وه، به لām دارپشتنی له م قالبه دا ده گه رپته وه بو پاش نه و قۆناغه و دووریش نیبه زاده ی دوا گه شتی پیش نووسینی «گه شت له هه ورامان» بیت، به لām وه کو خۆیشی له «سه رتا» که یدا دووپاتی کردۆته وه، شوینه واری چه ندین گه شتی پتوه دیاره، رپک به و شپوه یه ی که خو ی جهختی له سه ره کردوه: «هه ست و ببینی چه ن گه شتیکی کات و وه رزی جیا جیای پیشوو له بیره وه رما په نگیان خوارده وه».

ره نگدانه وه ی مه سه له چینایه تیبه که، له رپگه ی شپواز و رواله تی مه لاوله، سه ره له نوئ، له ویتستگه ی «مه لای

دیوه خان» دا زق کراوه ته وه، به لّام لیږده دا ږهه ندى دیکه شی به خوږه گرتووه به شپوه یه که چیدی تنیا له بواړی ږواله تی دهره وده نه هیلراوه ته وه، به لکو به ره و قولایی مهسه له جه وهه ریبه کان شوږ کراوه ته وه. له دووه مین بهیتی هم ویستگه یه وه سه ره تاکانی نه و ږوچونه دهره که ون، به لّام ناکړی یه که مین بهیتی هم ویستگه یه فه راموش بکړی:

له ژیر میتره مه لای نوشتاوه،

پیشی بؤ سه ر سنگ پرش و بلاوه،

نایا نه مه نوشتانه وهی ته مه نه، یان خویندنه وهی کتیب پاش چا و کز بوون، یان نوشتانه وهی ژیر باری سهختی سیستمی کو مه لایه تیبی فیژدالی؟ ږهنگه پتر هی دووه مین نه گهر بیت، به لّام سپیبه مین نه گهریشی لی بیبه ش نیبه، به تابهت له بهر نه وهی له دووه مین بهیتدا شپوهی مه لا دهرگای رازیکی گرنګ و ترسناک ناوه لا دهکات:

قیافهت په ریپوت وهک کتیبی کون،

زمانی شیرین، سیمای نهختی مون

ترسناکیی نه و ږازه له وه دایه که سه ره ږای زانایی و دانایی مه لا، به رانه به نادانی و سته می تاغا، نه و له و خوږی و دهسه لاته و نه مهیش له م باره دایه، نه مهش ږهنگه سه ږاوهی «مون» بوونی بیت:

بازی ږوخی چهش به شاعر و نه ده ب،

به لّام شپوهی زوی عه جه م و عه ر ب..

بؤ میوان بیی مایه ته سه لا

له کوږی شوا: مه لایه و مه لا!

تو و مه لا و شاعر و فه لسه فهی نیسلام، (۳)

گوږی ږاگرتنی تاوتواوی عه وام،

به بی زیاد و که م دینیته پیش چا و:

سه رنجی کوږان له نامه ی نو سرا و!...

نه و «گوږی ږاگرتن» ه، ویرای نه وهی له باب ته تیکه ناتوانن لیبی بگهن و نه و هه وله بیان وهکو «سه رنجی کوږانه له نامه ی نو سرا و»، به لّام دلنیا بوونیان له وهی «مه لا» سه ږاوهی نه و زانیار یبه یه که ده توانن وه دهستی بیتن و سه ږاوهی ږووناکه ره وهی ژبانیشیانه، پالیان پیوه ده نیت، نه گهر تاوتواویش بیت، گوږی لی بگرن. له م که شوهه وایه دا، که ږهنگه میوان تاکه که س بیت له شتیکی نه و باب ته بگات که مه لا باسی دهکات و نه ویش به و شپوهیه و «قیافهت په ریپوت» ه «وهک کتیبی کون»، نه گهر له ژیر کارتیکردنی سوژ و

هاوسوژیبه چینایه تیبه کهش بیت، مه لا له کهسانی دیکه له ناخیبه وه نریکتر ده بیت و به وهش ږویشتنی نه و چول کردنی راسته قینه ی دیوه خانه:

که دیوان چول بوو، چوویته ناو جیگا،

دهست نه که یته مل خه وی پاش ږیگا!

به لّام چ خه ویک، نه وهی هه موو دیمه نه کانی نامیته ده بیت و گه نجینه ی سروشه کانی داهاتووی لیوه پیکدیت و تا ماوه یه کی نه زانراو ختوکه ی میشکی ده دات.

.....

به و «دهست له ملی خه و کردنی پاش ږیگا» یه په رده ی یه که مین قونای غه شتنامه که دادرایه وه. له هه مان چرکه شدا یه که مین ږوژی کوتایی پی هات، نه گهر چی ږوژی راسته قینه ش نیبه. نه گهر به وردی سه رنجی دهر وازه ی قونای تازه بدهین دهرک به و راستیبه ده که ین که ئیدی شتی بهرز، یان دوور به سه ر یه که مین ویستگه ی نه م قوناعه دا زال و نه مهش له یه که مین بهیتی ویستگه ی تازه وه ږوونه:

(الله اکبر) مه لا بانگانه،

تاریک و لیلی بهری به یانه..

(الله اکبر) بانگه شه ی ناسمانه و لای نه وانه ی ږوایان پتی هیه و پابه ندین، خه لکی ناوچه ی هه ورامانیس له وانه، سه ره تای راسته قینه ی ږوژی تازه ی کار و فرمانه، که به به جیهیتانی نه رکی ناسمانی دهست پی دهکات. لیږه شوه یه که مین هیلی سپی راسته قینه ی به بیان له ناسماندا دهره که وئ و شاعیر به «تاریک و لیلی بهری به بیان» ناماژه ی بو کردووه. نه و ږووناکیه ی وا خه ریکه دادیت و په رده له ږووی شته جوانه کان هه لده مالتی، به لای شاعیری دؤستی گه وره ی جوانیبه وه دوو لایه نی هیه و په رده به سه ر چند شتیکی جوانی دیکه دا داده دات:

مانگی به جی ماو له سه فه ری شو

زه رده له ترسی قاسیه قاسپی که و!

ناماژه ی ږوون و راسته و خو ی یه که مین به شی نه م بهیته نه وه یه که مانگ له نیوه زیاتره - واته پاش ۱۵ ی مانگی کوچیبه -، چونکه پیش نه و کاته پیش ږووناک بوونی دنیا مانگ ناوا ده بیت، که چی لیږه دا مانگی هه ست وه بهر خراو - به مرؤف کراو -، چونکه ده ترسیت: «زه رده له ترسی...»، ترسه که ی له وه دایه که وا شو کوتایی پی دیت و ږووناکیه ی ږوژ به ته وای نه م له مه و دای دهر که و تن دوور ده خاتوه و دایده پو شیت.

گۆران هونەر مەندانە «زەردەى رۆژئاوا» ى بۆ مانگ گواستۆتەو، چونكە لە رېتى ئاوابووندا بە هەردوو مەعناى لە كەل ئاوابوون و داپۆشینی لە لایەن رووناكی رۆژووە و ئەم زەردییه شى بە «زەردیى نەخۆشى - ترس» بۆ مانگ لە قەلەم داو. هەروەها هونەر مەندانە سەرچاوەى مەترسییه كەى كردۆتە قاسپە قاسپى كەو، چونكە لەو كاتەى رۆژدا كە شەو بەرەو مائاواى هەنگاو دەنى، لە ئامیژی ئەو سەروشتە كراو بەدا - واتە لە دەروەى ئاوە دانسیه كەدا -، هیچ دەنگىك هیندەى قاسپە قاسپى كەو بەرز و بەرجهسته و دلگیر نییه و در بەو پاشماوێى تاریکیه نادات.

ئەستیرهى - ئەستیره كانی - دەم كەل، كە روو لە ئاوا بوون، بە خستە وەرن بەو دەردەى مانگ ناچن. شاعیر لە وێنەى كى ئیجگار دلگیر و دەگمەندا وشەى عەرەبى «مەغریب - مغرب» كە لە رووی زاراووە ئاماژە بۆ كاتى نوێژیكى فەرز دەكات و لە رووی زمانەوانیسه و ناوی شوینە و مەبەست لى ئاراستەى «ئاوابوون» بە گشتى و «ئاوابوونى رۆژ - خۆر» بە تاییه تی... ئەو وشەیهى بۆ ئاوابوونى «ئەستیره» گواستۆتەو و كردوویه تاییه ناسنامەى جیاكردنەوێى لە ئەستیره كانی دیکه و لەبەر ئەوێى كەلى ئاوابوون بە بەفر داپۆشراو، ئەو ئەستیرهیهى كە هیشتا بریسكەى بە تەواوى لە دەست نەداو، بەلام كز بوو، بە هیمای هیوا «ئەمەل» دايناو، بەو خاسیه تەو دەلۆپ دەلۆپ دەتکیتە ناو كەلەو:

**ئەستیرهى مەغریب وەك قەترەى ئەمەل
كز كز ئەتکیتە ناو بەفرى سەر كەل!**

وشەى «ئەتکیتە» ى دوو مەین بەشى ئەم بەیتە ئاماژە بۆ ئەو دەكات كە مەبەست لە «ئەستیره» تەنیا یەك دانە نییه، بەلكو چەند ئەستیرهیه كە، بەو مەعنایهى «دەلۆپ دەلۆپ ئەتکیتە...»، وشەى «قەترە - قطرة» ى عەرەبىش هەر مەعناى «دەلۆپ - دلّوب» دەبەخشیت. لىچواندنى ئەستیره كانی دەم كەلى ئاوابوون بە «قەترەى ئەمەل - دلّوبەى هیوا» وردەكارىیه كى جوانكارانەى سەبرى تىدايه، چونكە چەمكى «ئاوا بوون» كە پتر هەلگری دەلالەتى «رەشبینى» یه، بە چەمكى «ئەمەل - هیوا» وە بەستراو تەو، كە هەلگری گەورەى دەلالەتى «گەشبینى» یه. وەكو روونیشە ئەم بەیتەش پتر هەر بە «ئاسمان» وە گری دراو.

ورده وردە شاعیر شتەكان بۆ ئاستیكى نزمتر دینى،

بەلام هیشتا هەر بەرز و دوورن. لە دپرى پيشوودا هەست بەو دەكریت كە جموجوول لە ئاسمانەو دەست پى دەكات: «ئەستیرهى مەغریب»، واتە ئەستیره كانی دەم كەلى ئاوابوون، بكەر ئەو ئەستیرانەن. شاعیر بۆ ئەوێى جوانی ئەو چركه یه راو بكات و بە زیندوویى - هەست پى كراوى - لە مێشكماندا بپارێزیت، ئەستیره كان بە «ئاوابوون» ناسپێریت، بەلكو لەو لووتكە بلند و سەر كەشەدا «بەفرى سەر كەل» ى پى دەپارێزیتەو. بەوێش ئەو كەلە و بەفرە كەى و لووتكە كەش بە گشتى لە ژێر كارى گەربى ئەو پازاندنەو یەدا دەبن. لەم چركه ناسك و دلگیرەدا یەكە مین خالى بە زەوى گەشتن، بەلام لەو لووتكە بەرز و دوورەدا، دیتە ئاراو، ئەگەرچى پيشتریش «قاسپە قاسپى كەو»، كە لە دراو - معطى - یەكەنى سەر زەوییه، وەكو هۆكارى كى ترساندن «مانگی بە جى ماو لە سەفەرى شەو» هاتبوو ئاراو، بەلام ئەو «قاسپە قاسپ» ه تەنیا هەلگری دەلالەتى كى ديارى كراو بوو «داهاتنى رۆژ - هەلھاتنى خۆر» ما یه ترسەكە هەر «خۆر» خۆیه تى، بۆیه هیشتا خولگەى رووداوەكان هەر لە ئاسماندا ما بوو و تەنیا لە بەیتى پيشووە ئەو بە یەك گەشتنە هاتە ئاراو و ئەویش لە بەرزترین ئاستى زەوى لەو رووبەرە جوگرافىیهى كراو تە گۆرە پانى ئەو رەوتە جوانی گەربیه.

لە چوارە مەین بەیتەو زەوى، بەلام بە ئامادەى راستەوخۆ یان ناراستەوخۆى ئاسمان، دەبیتە شانوى سەرەكی دیدى جوانی گەرانەى گۆران:

**لە رېتى ئەو بەفرى شاخ دەنگى زەنگ دى،
لە شوینى راو كەر تەقەى تەفەنگ دى!**

رووی تەفەنگ لە چىیه؟!، گۆران ئەوێى مەبەست بوو بۆ یان نە، وا مژدە دەرى هەلھاتنى خۆر و داهاتنى رووناكى دەبیتە یەكە مەین قوربانى ئەو بابەتى مژدەیه: ئایا «كەو» لێردا هەمان ئەو رۆلەى پەروانە «پەپوولە»، لە پيشووندى لە گەل مۆم «شەمە - شەم» دا، بەلام بە شپووه كى دیکه، دەبیت؟

رووداو لە «لووتكە» وە بەرەو «بنار» شوێر دەبیتەو. لێردا دەسەلاتى مەروڤ بەسەر شتەكاندا دیتە ئاراو و پى دەچى ئەو دەسەلاتە، هەر لەو یەكە مەین هەنگاو یەو، ئاوەها بەو كارە قیژە و نەى «كوشتن» و «خوین رشتن» دەست پى بكات. ئەو كارە قیژە و نەش ئاوەها ئەو بالندە جوانەى خاوەن ئەو دەنگە خۆش و كارى گەرهى پيش هەر قوربانىیه كى دیکه كردۆتە ئامانجى خۆى. سەیره كەش

**لهسهر جوگه‌ی ناش قاز و مراوی
چاوه‌پتی رۆژن هه‌لبیتی چاوی،
به‌لام تا خوئقی نه‌کا چیشته‌نگاو
نايه‌ته ناو دئی پرشنگی هه‌تاو!..**

به‌لام له یارییه‌کی زه‌ینی دلیگیردا خوینه‌ر ده‌گیپتته‌وه
بو‌ئه‌و چرکه‌یه: «چاوه‌پتی رۆژن هه‌لبیتی چاوی».
جه‌وه‌ه‌ری ئەم یارییه‌ زه‌ینییه له‌وه‌دایه که ئەم جاره له‌سه‌ر
بناغه‌ی بوونی تیشکی راسته‌وخۆ مامه‌له له‌گه‌ل رۆژ
«خۆر» دا ده‌کات، ده‌نا کاریگه‌ری هه‌لاتنی به‌سه‌ر دنیادا
ده‌میکه‌ راگه‌یه‌ندراوه: «وا به‌ ته‌واوی دنیا پروناکه» و
ته‌نانه‌ت تیشکه‌که‌شی ده‌میکه‌ لووتکه‌کانی ماچ کردووه.
ئەم روانگه‌یه هه‌ی ناو گوند خۆیه‌تی، یان هه‌ی ده‌وروبه‌ری
راسته‌وخۆی: «له‌سه‌ر جوگه‌ی ناش». سه‌رله‌نوئ شاعیر
په‌نا ده‌باته‌وه به‌ر «مرۆفانندن - الأسنه» ی شتی دیکه
«رۆژ - خۆر»: «به‌لام تا خوئقی نه‌کا چیشته‌نگاو»..
لیره‌دا رۆژ «خۆر» میوانیکی ئیسک سووک و ریز له‌ خۆ
گرتووه و بی‌ئه‌وه‌ی داوه‌ت بکریته‌ نایه‌ته سه‌ر خوانی
گوند. ئەمه‌ یه‌که‌یکه له‌و تایبه‌تمه‌ندیانه‌ی «وه‌سف» لای
گۆزان که به‌ به‌رده‌وامی «وه‌سف کراو» له‌ حاله‌تی ژیان و
بزوتن و زیندوویدا راده‌گریته‌ و ئەو خه‌سه‌له‌ته له‌ده‌ست
نادات، به‌لام به‌ده‌ر له‌و پروونکردنه‌وه‌یه‌ی له‌ په‌راویزی ئەو
به‌یته‌دا خراوه‌ته‌ پروو، ده‌کری سه‌رنجی ئەوه بدری که ئەم
به‌یته‌ خوینه‌ر ده‌گیپتته‌وه بو‌ ده‌روازه‌ی سه‌ره‌کیی ئەم
گه‌شتنامه‌یه که یه‌که‌مین به‌یتی یه‌که‌مین ویستگه‌یه‌تی:

**کۆمه‌له‌ شاخیک سه‌خت و گه‌ردن که‌ش،
ناسمانی شینی گرتۆته باوه‌ش**

به‌و پیتییه‌ی زۆر دره‌نگ گه‌یشتنی هه‌تاو بو‌ ناو گوند
خزمه‌تی راگه‌یانندی سه‌ختی و کووریی شاخه‌کانی
ده‌وروبه‌ری ده‌کات و ئەو به‌یته‌ش هه‌ر هه‌مان مه‌به‌ستی
راگه‌یاندووه، به‌لام به‌ راشکاوی.

له‌وه‌دایه که مرۆف، هه‌ر له‌به‌ر ئەوه‌ی بوونه‌وه‌ریکی
عاقله‌ ئەو چیره‌که‌ی کردۆته پاساوی ئەو کوشتنه که
«که‌و» بالنده‌یه‌کی «خۆ خۆره» و به‌و خویندنه‌ی - ئەو
قاسپه قاسپه‌ی - که‌وی دیکه‌ دینیتته‌ نیو داوی کوشتن و
راو کردنه‌وه، بی‌ئه‌وه‌ی ئەو راستییه باس بکات که هه‌ر
خۆی - واته مرۆف - که‌وی فیری ئەو کاره کرد و به‌و
شپوه‌یه‌ی راهینا. شاعیر ئەمه‌ی نه‌گوتووه، به‌لام ده‌ری
برپوه، یان به‌لای که‌مه‌وه زه‌مینه‌ی خۆش کردووه بو‌ بیه‌ر
لی کردنه‌وه، یان ئەو ئیحایه‌ی به‌خشپوه. ئەمه‌ش زه‌نگی
مه‌ترسییه، به‌لام جیاوازه له‌و زه‌نگه‌ی «له‌ ریتی ئەوه‌به‌ری
شاخ» وه‌ ده‌نگی دیت، ئەویان په‌نگه هه‌ی پانه‌مه‌ر بیت
که به‌ره‌و له‌وه‌رگه‌کانیان ده‌برین. له‌ هه‌موو حاله‌تی‌کدا
شاعیر «دووربین» ی خۆی داناوه و دوور و نزیک، له
سروشته‌ و له‌ په‌نگدانه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتی مرۆقه‌وه، بیه‌راو
هه‌ست پئ کراو و نه‌بیه‌راو و هه‌ست پئ
نه‌کراوه‌کانیشمان، راسته‌وخۆ، یان له‌ژیر په‌رده‌وه بو‌
ده‌گوازیتته‌وه، ئەمه‌ش هه‌ستیارترین لیدانی دلّه له
پروسه‌ی به‌ره‌مه‌پنانی جوانیدا.

ئەم چرکه‌یه «ده‌نگی ته‌قه‌ی تفه‌نگ هاتن» پیوستی
به‌وه هه‌یه دنیا هه‌پنده پرووناک بیت که بتوانی نیچیر به
جوانی بیه‌نریت، ئەمه‌ش په‌وتی کات له‌ رینگه‌ی چرکه به
چرکه‌ی چاودیری کردنی سروشته‌وه ده‌یخوازی. له‌ به‌یتی
پاش ئەوه‌دا ئەم پرووناک بوونه‌ی دنیا راگه‌یه‌ندراوه:

**وا به‌ ته‌واوی دنیا پرووناکه،
هه‌ر سیحری رپوته دنیا ئیستاکه!**

به‌لام پئ ناچی ئەم دوو حاله‌ته‌ی پرووناک بوونه‌وه‌ی
دنیا‌یه یه‌ک بن، ئەگه‌ر واش بزانی یه‌کن، ده‌بی ئەوه له
میشک دوور بخریته‌وه که گۆزان له‌ «ته‌قه‌ی تفه‌نگ
هاتن» مه‌به‌ستی ده‌برینی ئەو ده‌سه‌لاته‌ی مرۆقی هه‌بوو
بی‌ به‌و شپوه قیزه‌ونه‌ی ئاماژه‌ی بو‌کرا. له‌م به‌یته‌دا به
ته‌واوی پرووناک بوونی دنیا مایه‌ی سه‌رتاپا جوانی
«سه‌رانسه‌ر جوانی - سیحری رپوت» بوونی دنیا‌یه و
ئەمه‌ش له‌گه‌ل ئەو شپوه قیزه‌ونه‌دا یه‌ک ناگریته‌وه و
ناته‌بایه.

سێ به‌یتی دیکه‌ی ویستگه‌ی «به‌یان»، ئەگه‌رچی به
ته‌واوی ئەو چرکه‌یه‌ی به‌جی هه‌یشتوووه که بکری به‌و ناوه
ناو بیه‌ری، ته‌واوکهری هه‌مان ئەو هیله‌ گشتییه‌ی نزیک
بوونه‌وه‌ی سروشتی وه‌سف کراوه:

**له‌ دره‌خت ئەدا شنه‌ی پای سه‌حه‌ر:
جم و جوولیه‌تی چه‌شنی سه‌ودای سه‌ر!**